

Konsulttina kehitysyhteistyössä

Moni varmaan kuvittelee, että jos lääkäri lähtee työhön kehitysmaahan, edessä on pyyteetön toiminta käytännön lääkärin tehtävissä vaikeissa ja eksoottisissa olosuhteissa, joissa joutuu asettamaan itsensä, terveytensä ja osaamisensa alttiiksi suurille haasteille. Näin on toki monesti ollut – ja on edelleen.

Kehitysyhteistyö on muuttunut perusteellisesti varsinkin viime vuosikymmeninä, kun terveydenhuolto- ja -järjestelmiä on yritetty kehittää erilaisin projektein. Asialla ovat milloin paikalliset hallitukset tai toisten maiden kehitysyhteistyöosastot, milloin kansalaisjärjestöt, YK-järjestöt tai kansainväliset rahoituslaitokset. Joskus projektit ovat pieniä ja yksittäisiä, joskus suuria, jopa sektorin laajuisia, pitkäkestoisia kehittämisohjelmia tai -prosesseja.

Viime aikoina on kehitysmaissa toteutettu myös koko maan kattavia, ulkopuolista rahoitusta saavia sektoritukiohjelmia, jotka ovat vielä haasteellisempia kuin perinteiset laajat hankkeet. Suuret ohjelmat voivat kokonaisten palvelujärjestelmien kehittämisen sijasta kohdistua myös määriteltyyn ja rajattuun sisältöalueeseen. Tällaisia ovat esimerkiksi hiv ja aids, tuberkuloosi, malaria tai sydän- ja verisuonitaudit.

Yhteistä näille kaikille on projekti- ja kehittämisajattelun tuntemisen tarpeellisuus. Kehittämisprojekti tarkoittaa määriteltyihin aikarajoihin sijoittuvaa tehtävien kokonaisuutta, joka perustuu selkeästi määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintaympäristön tuntemiseen ja jolla on rajalliset resurssit, toimeenpanokoneisto ja seurantamekanismit.

Jos olet kiinnostunut oman maailmankuvasi ja ajattelusi laajentamisesta, suosittelen lämpimästi ainakin lyhyttä työskentelyä jossakin kehitysmaassa lääkärin ammatissa joko yleislääkärinä tai oman erikoisanalannan piirissä. Jokainen, joka työskentelee lyhyenkin jakson afrikkalaisessa maaseudun sairaalassa, bangladeshilaisessa orpokodissa tai kolumbialaisessa slummissa ja joka pystyy pitämään silmänsä, korvansa ja mielensä avoimena, tulee takaisin erilaisena ihmisenä kuin on Suomesta lähtenyt.

Kehitysmaakokemukset antavat lisävalmiuksia ja -vahvuuksia toimia ja kohdata ongelmia myös Suomessa.

Asiantuntijalta odotetaan paljon

On syytä tiedostaa ero konsulttityön ja konsultin toimeksiantojen sekä lääkärinammattin perinteisen harjoittamisen, puhtaasti omaan substanssiin perustuvan työn välillä.

Tavallisimmin ne tehtävät, joihin terveysministeriöt, kansainväliset järjestöt, konsulttiyritykset tai kansalaisjärjestöt hakevat asiantuntijoita, kytkeytyvät järjestelmien kehittämiseen ja hallintoon, koulutukseen, sektoreiden välisen yhteistyön kehittämiseen, suunnitteluun, rahoitusjärjestelmiin, tuloksellisuuden arviointiin, kansalaisyhteiskunnan kehityksen tukemiseen, laaja-alaisen ongelmien torjuntaan, kuten infektioita tai suurta sairastavuutta ja kuolleisuutta aiheuttavat kansanterveydelliset ongelmat. Niinpä terveydenhuollon hallinnon ja terveys- ja sosiaaliturvajärjestelmien tuntemus saattavat olla avainasemassa asiantuntijan tehtäviin pyrittäessä – projektisuunnittelun ja -hallinnon lisäksi.

Tehtävät voivat olla lyhytaikaisia, jopa muutaman päivän tai parin viikon mittaisia toimeksiantoja tai pitkäaikaisia, kuukausien tai vuosienkin pituisia vaativia komennuksia. Tehtävät perustuvat toimeksiantoihin, joissa tavoitteet, sisällöt ja rajaukset määritellään. Erityisesti lyhytaikaisissa tehtävissä nämä ovat käytännössä usein melko kapea-alaisia, tiettyyn näkökulmaan rajoittuvia. Silloin tarvitaan tehtävään kohdistuvaa kapeaa ja syvälle ulottuvaa erikoistietoa.

Hyvässä tilanteessa toimeksiannon muotoiluun ja sisältöön voi itsekin vaikuttaa, mutta aina ei näin ole. Yleensä toimeksiantoon sisältyvää tehtävän määrittelyä tulee noudattaa ja asetetut tavoitteet toteuttaa – silloinkin, kun toimeksianto vaikuttaa olevan ristiriidassa omien näkemysten ja muuttuneiden olosuh- teiden kanssa.

Toimeksiantojen tehtävät ovat usein ylimitoitettuja suhteessa käytettävissä olevaan työaikaan tai mui- hin resursseihin. Työpaine voikin ajallisten takarajojen lähestyessä muodostua melkoiseksi. Silloin tarvitaan hyvää itseluottamusta, joustavuutta, mielikuvitusta, kielitaitoa, kulttuurista sensitiivisyyttä ja diplomaattisia taitoja. Lopulta näistä tilanteista jää kuitenkin mieleen – paitsi painavia dokumentteja – ainutlaatuisia kokemuksia, mielenkiintoisia tarinoita ja hyviä ystäviä, pääomaa, jota ei voida verottaa.

Miten konsultiksi pääsee?

Vahva oman ammatin hallinta ja terve ammatti-identiteetti sekä hyvä kielitaito ovat välttämättömyyk- siä. Useimmiten pelkkä oman erikoisalan sisältöjen tai toimenpiteiden hallinta tai edes projektityön nik- sien tuntemus eivät riitä päteväitymään konsultiksi kehitysmaihin.

Näiden lisäksi esimerkiksi International Health tai Master of Public Health –tyyppiset koulutuskoko- naisuudet avaavat näkökulmaa kliinistä osaamista laajemmaksi. Niistä on suurta hyötyä sekä hakeu- tuessasi konsultin tehtäviin että toimiessasi kentällä asiantuntijana. Osaamisen vahvistamiseen sopivia kursseja järjestetään monissa maissa ja samalla nämä toimivat myös kielitaidon vahvistajana.

Ikärajaa konsultin tehtäviin hakeutumisessa ei ole. On mahdollista tehdä jo nuorena uravalinta ja pyr- kiä tätä tukevaan koulutukseen. Toistuvien ulkomaan komennusten kautta pätevytyy yhä vaativampiin tehtäviin. Yhtä hyvin voi pyrkiä hankkimaan kokemusta ulkomaantyöstä kokemuksen itsensä vuoksi, ilman suunniteltua uravalintaa. Mahdollisten kanavien kirjo on laaja ministeriöistä ja kansainvälisistä organisaatioista kansalaisjärjestöihin ja kaupallisiin yrityksiin.

Konsultin tehtäviin hakeutumisessa on usein myös omat hankaluutensa. Toimeksiantajat hakevat pro- jekteihinsa paitsi hyviä ammattilaisia, myös mahdollisimman laajaa kokemusta ja sujuvaa kielitaitoa.

Aikaisempien töiden sisältö pitää osata hyvin kuvata CV:ssä ja hakemuksissa. Hyvien verkostojen ja kontaktien luominen ovat hyviä työkaluja. Yleensä sitkeys palkitaan tässäkin.

Konsultin pitää myös osata hinnoitella oma työnsä. Veloitushintaan vaikuttaa se, tekeekö asiantuntija- työtä ammatikseen vai oman palkkatyönsä ohessa esimerkiksi lomillaan ja onko taustalla oma yritys vai toimiiko henkilökonsulttina.

Ali Aarsalo, LKT
Kevi Consulting Oy
www.kevicon.fi
(2008)